

EUSKAL KANTAGINTZAN URRATS BERRI

Andoni LEKUONA

Hitzaurrea

Hasiera-hasieratik gauza bat garbi jar dezagun, bakarren baten eta nere berri zehatzik ez duenaren zalantzak uxatuz: han-hemenka, batez ere egunkarietan, soziologo izenondoarekin azaltzen den hori nauzue. Jakina, beste gaietan ez bezala, gaurko honetan soziologo izateak zer ikusirik ez du eta erabili beharrik ez dago. Behar bada lehenengo galdera hortik sor liteke: nola ari liteke soziologo bat kantugintzan bere denbora galtzen, gure gizartean gauza garrantzitsua goak zintzilik daudenean? Galdera horrek bi erantzun ditu nere aldetik ikusita: lehenengo eta behin, soziologi-ikasketak hasi aurretik (1963), umetatik alegia, maitea nuela kantua eta kantu-lanean hasia nintzela eta ordurako batzuk moldaturik neuzkala. Beraz, kantugile, letragile, zaharragoa naizela soziologoa baino. Eta, bestetik, batak ez duela bestea kentzen. Kantuak, gainera, kulturaren parte denez, herri baten nortasunean bere garrantzia baduela garbi dago, soziologi aldetik eta, zer esanik ez, norberaren eta kantugilearen baitan. Horren berri neronek dakit hobekien, eskarmentuak hori erakutsi didalako. Dena dela, soziologia eguneroko eta ikasitako ofizioa izan da nerezat eta letragintza, berriz, afizioa eta biak ondo etorri dira beti elkarrekin.

Oharrekin jarraituz, izenaren zergatia ere garbi dezadan. *Euskal Kantagintzan urrats berri*. Euskal kantutegi tradizionala ezaguna da eta fama ona du, batez ere melodi aldetik ikusita. Baina denbora berriak eta garai berriak kanta berriak ekarri dituzte, melodiak al-

datzen joan direlako eta gaiak ere bai. Mundu guztian eman zen kanta berrikuntzak gure artean ere kanta-autoreen bidez indarra hartu zuen eta *Ez dok Amairu* taldean eta inguruan gorpuztu zen. Fenomeno hori ere kantaldi eta diskoen bidez ezaguna zaigu. Baina izan zen beste jokabide bat, Nemesio Etxanizen kasuan izan ezik, lagunartean eta ixilpean gelditu dena: modako eta, barrurago jota, auzo herrietako eta mundu zabaleko kantarik ederrenak edo gustokoenak euskaraz ematen eta zabaltzen saiatu dena, musikak eta gaiak gureganatuz, *urrats berriak* emanaz. Gaurko nere hau, azken batean, horren exenplu bat besterik ez da. Gure aurrekoek ere askotan egin zutena gainera, kanta zaharrak aztertuaz azaltzen den bezala: kanpotik kantak hartu eta bereganatu zituztela.

Eta, azkenik, kantu bakoitzak daraman zenbakia, nere lista pertsonalean, ordenagailuan, daramatena dela eta denak, egin zen urtearen arabera zenbatuak daudela. Garbi dago beraz, zenbat eta zenbaki handiagoa orduan eta kanta berriagoa. Kontuan izan, bai eta ere, azaltzen ditudanak, aukera baten, neronek egindako aukera baten ondorio direla; beste hogeiren bat kanpoan utziaz, arnas txikiagoak eta askotan familiako eta lagunengatik gertakizunen gogoangarri egindakoak direlako; pertsonalak alegia.

Nondik/ Nora

Euskal kantagintza berriaz lehen ere badago idatzirik eta ez gutxi. Nere eskura etorri direnen artean, bi dira aipatu beharrekoak: *Jakin* aldizkariak (1) 1977ko 4 alean eskaini zion azterketa eta Pako Aristik (2) eskainitakoa bestea. Xehetasun eta ikuspuntu asko dakartzate eta kontuan hartu beharrekoak dira. Ni ez nator nere eskarmentua eta nere ikuspuntua adieraztera baizik, afiziozko letragile bezala eta belaunaldi baten testigu. Testigantza bat egitera, beraz.

Jakina, nere joera eta ekintza hau ez zen hutsetik jaio. Etxeko giroak —etxea zentzu zabalean hartuz— indar handia izan zuela garbi dago baina bai norbera eta bai etxekoak beste zabalagoko giro eta inguru baten eraginean eta menpean bizi ziren. Ni, askotan esan dudana bezala, nahiz errepublika garaian jaio, gerra-ondoren esnatutako belaunaldikoa nauzue. Eta, zoritxarrez, gerrak ekarri zituen bere ondorioak. Gogorrenak, ikaragarrienak, tristenak pertsonengan gau-

zatu zirenak: heriotzak, kartzelak, desterruak eta ondamendia non nahi.

Baina, bai eta ere, eragin handia sufritu zuen gure balaunaldiak euskaldun izatean, bere nortasunean, umezurtz jaio bagina bezala: ez eskolarik, ez maisurik eta ez libururik, eta behar bada kastiguren bat ere bai euskaraz mintzatzen ginelako. Oiartzunen nik ez nuen kastingurik ezagutu baina gure euskarazko bizitza etxera, kalera eta elizara mugatua zegoen erabat. Hala ere, gerrondoan, Oiartzungo elizan euskarari buruz anekdota bitxi bat gertatu zen: itxura denez, herriko apaizek euskara erabiltzeko debekua jaso zuten eta, jakina, gure herriko elizan erderaz hitzegitea ez zen buruan sartzen. Ba... bolada batean sermoirik ez egitea erabaki zuten bertako apaizek. Eta ez ahaztu, garai hartan, meza latin hutsez ematen zenean, sermoirik gabeko meza, edaririk gabeko otordua bezala zela: ulertezina alegia.

Baldintza horietan, bi hutsarte eta bi eginkizun genituen gure aurrean: batetik, aurrekoan literatura gureganatu eta, bestetik, inguruko herriena ere bai eta, azkenik, gurea sortu. Hortarako, ez haur-eskolak eta ez seminarioak ez ziguten ezertan lagundu; izan ere ez genuen ez maisurik eta ez libururik izan. Bien bitartean, ondo horniturik geunden, eskola eta liburu bidez, erderazko eta latinezko literaturaz, gure gauzetaz lotsa sentitzeraino. Egia osoa esatekotan, euskararen kontrakorik ez genuen ezer jasotzen eta maisuren baten partetik liburu bakarren bat etorriko zitzaigun eta ez zen poz txikia izaten. Baina beti eskolatik kanpo, bakarka, ixilpean bezala. Gauzak horrela, poz handia izan zen, ez dakit nondik eta nola, Lizardiren *Biotz-begietan* eta Lauaxetaren *Arrats beran* liburuak eskuratu eta irakurtzeko modua izan genuenean: oso maila oneko poesiatzat jotzen genuen eta inguruko erdararen parekotzat geneuzkan, guretzat pozgarri eta ikasgarri.

Garai hartako euskal idazleen partetik ez genuen ezer hartzen: batzuk fusilatuak izan ziren, Lauaxetaren kasua; beste batzuk erbesteetan zeuden ihesi joanda, Orixe, Zaitegi, Ibinagabeitia eta abar. Eta txarrena, ez zela ezer plazaratzen eta gu, gazteok, gose handikoak eta ikasteko gogoia genuenok, ogirik eta jakirik gabe aurkitzen ginela, gure literatur-hazkuntza ezin moldaturik. Ondorioz, literatura-gaie-tan, ia erabat autodidakta hutsak izan ginen gure belaunaldikoak. Ez zen poz eta laguntza txikia izan tarteka eta besapean bederenik *Euzko Gogoia* eta *Egan* aldizkariak hartzen hasi ginenean.

Zer/Nola

Kulturaz janzten eta gure buruaren jabe izaten hasi ginenean, bakoitzak bere joera hartu eta euskaraz lantzeari ekin zion. Garai hartan eta asmo horiekin sortu zen, hain zuzen, *JAKIN* aldizkaria: eskuan genituen gaiak, teologia, filosofia, soziologia eta abar aztertu eta euskaratzeari ekin genion. Garai beretsuan hasi ziren poeta gazteak ere beren lanak plazaratzen. Geroxeago etorri zen, behar bada, kanta berrien ekintza eta, zer esanik ez, bolada. Apostu hau garrantzitsua zen euskalzaile guztientzat. Hor jokutzen zen gazteentzat, dantza zela, lagunartea zela eta abar, biziparte handi bat eta, bai eta ere, denentzat, irratia eta zintak zirela medio, euskaraz bizitzeko eta euskara bultzatzeko eguneroko tresna bat. Ordurako, gure aurrekoek zenbait exenplu egoki emanak ziren, euskaraz gauza egokiak eta kanta ederrak egin zitezkeela adierazteko. Hor doakizue gure bi letragile klasikoek, Manuel Lekuona osabak (1894-1987) eta Nemesio Etxanizek, (1899-1982) Sorozabalen "Maite" kanta famatuari egin zioten euskarazko egokiera.

Maite!

Zure izen polita
entzun nuanetik,
biotzian josita
daramat beti nik (bis)

Maite. il nadin arte
etzaduzkat nik zu azturik;
beti maiteko zaitut
gazte generala, naiz zarturik.
Zoritxar batez ilko
banintza zugandik urruti,
zuregana berriro
laister nintzake ni zerutik.

Maite! Maite!

(Manuel LEKUONA)

Gabak zabaltzen ditun
izarren bidetan,
zure irudi maitea
dator ametsetan.
Egunak galtzen ditu
izar eta ametsak
ala ondatzen nau ni
zu nerekin ezak

Maite! Eguzki eder,
eguardi beteko argia!
Neke minen artean
nere zorion iturria!
Noizbait iluntzen bada
nigan zure irudi eztea,
kontu egizu, Maite,
galdu dedala nik bizia

Maite! Maite!

(Nemesio ETXANIZ)

Dudarik ez dago beren eskua eta trebezia, bakoitzak bere erara, ondo erakutsi zutela. Beste gauza askotan bezala, honetan ere Nemesio Etxaniz aintzindari eta maisu izan genuen orduan gazteak ginenak. Honela dio bere *Lur Berri Bila* liburuan: "*Amasei bat urte dira (1951an) KANTA KANTARI liburua argitaldu nuala. Liburu arek, euskera kanta berrietan sartu nai izan zuan. Lenengo aldiz, euskal itzez jantziak agertu ziran pasadoble, fox, rumba, tango eta abar... Abesti zaarrak ez ditugu baztatu nai. Aien balioa beti begien aurrean dugu; baiña kanta berriak ere gure erriari bearrekoak zaizkio. Izkuntzak indartsu bizi nai badu, sail guziak artu bear ditu, zaarrak eta berriak. Bestela, euskerak artu nai ez duen lurra, erderak jango dio*". (3). Garbiago ezin zezakeen esan bere eta gure orduko asmoa eta gogoia. Ez daukat ahaztua zeinen gustora hartu eta kantatzen genuen Nemesiok "Kwai ibai gaineko zubia" izeneko filme famatuaren musikarekin egin zuen kanta:

Kwai ibai gaineko zubia

Danga! Etxetik urruti,
Danga! Etsai-begipean,
Emen naukazu, maite,
zubi bat jaso nairik lanean.

Danga! Etxetik urruti,
Danga! Txistuka bidean,
Zure begi gozoen
argia dedala biotzean.

Ai, ene maite, zu noiz ikusiko
emen nabil ametsetan,
zure izena adituaz
basamortuko aide onetan.

Jakina, Etxaniz ez zen bakarra izan garai hartan ere kantagintzari ekin ziona, baina maila apalago batean, kantu gutxiago eta askotan egokiera hutsak eta bakoitzak bere lagunarteko egin eta gordetzen zituenak. Baina Nemesiok, kanta egiteaz gain, argitara eman zituen musika eta guzti eta modu horretan jende artera iristeko bide bat erabili zuen. Hain zuzen, zabalkundeak eman zion bizia eta indarra euskal kanta berriari. Ordurako magnetofono batzuk iristen hasiak ziren gure artera eta kanta entzuteko eta ikasteko erraztasun handia izan zen guretzat. Gehiago oraindik, irratia berriak ere, batez ere Loiola herri-irratia, euskarazko saio gehiagoren artean, euskal kanta, lehengoak eta berriak, zabaltzen lan handia egin zuten eta kantagintzaren oinarri izan ziren, jendearengana heldu arazteko.

Baina, bultzada eta eupeteko bereizia iparraldetik etorri zitzaion euskal kantagintzari, Michel Labeguerieren eskutik, hain zuzen. Guregana zinta-moduan etorri zen eta kanta guztiak buruz ikasi arte ez genuen onik izan. Gogoan daukat oraindik nolako zirrara sortu zidan, besteak beste, *Bakearen Urtxo*a eta berdintsu *Haurtxo*, *Haurtxo* kantak. Arnas handiko poesiak dira eta kantu bezala ere badute zer esanik. Idazle indartsu baten eskua ikusi izan dut beti hor eta baliteke zenbaitetan aipatu izan den Piarres Larzabalen ikutua edo gehiago ere egotea. Guzti hori 1962/63. urtea izan behar zuen, Parisera joan aurretik.

Berehala, urte gutxitan, hasten dira euskal kantagintza berriaren lehenengo urratsak. Bi bide irekitzen dira: batetik, kanta berriak sortu eta norberak kantatzea, kanta-autoreen bidea alegia eta, bestea, besteentzat, kantoreentzat, kantak egin, egokitu, euskaratu eta abar, baikoitzak bere baliabideak erabiliz.

Lehenengo bidea da indarrrik gehiena hartzen duena kantaldien fenomeno berriaren bidez. Lurdes Iriondo izango zen bere gitarrarekin eta euskal kantuekin aurrenekoetan plazara atera zena. Famatua egin zen Lurdes eta honen "*Gazte gera, gazte eta ez gaude konforme*" kantua, gehiagoren artean. J. A. Villar oinatiarra ere goiz hasi zen dantzalekuetan eta euskaraz kantatzen. Luzatu gabe hasi ziren, M. Laboa, B. Lertxundi, Julen anaia eta abar bakoitza bere aldetik. Nire ustez, kantu berrien eragina baztertu gabe, batez ere, kantaldiak jendearengan zuen erantzunak bultza eta indartu zuen kanta berrien eta kantoreen fenomenoak: jendetzak biltzen ziran, oso giro beroa sortzen zen eta kantak ezagutu eta noiz-nahi eta non-nahi kantatzen ziren. Euskal Herrian, garrantzitsuena, dudarik gabe, kanta-autoreen artean *Ez dok Amairu* taldea sortzea izan zen. Mikel Laboak Kataluniako esperientzia ekarri zuen eta idea et asmo horren inguruan eratu zen taldea. Sorkuntza lana asko bultza eta indartu zen eta jaialdien eraketa ere asko landu zen: autore eta kanta-klase desberdinak ematen ziren jaialdi batean. *Ez dok Amairu* k jaialdietan gailurra "*Baga, Biga, Higa*" jaialdiarekin jo zuen, jakina den bezala. Gailurra, arte aldetik, eta azkena errealitatean, Manzanasen heriotza zelata, exzepzio-legea etorri zelako eta jaialdi eta kantaldi guztiak debekatu zirelako denbora luzean eta zenbait kanta-autorek poliziaren bisita izan zuelako eta iheska ibili zelako.

Nere uzta

Egia esan, *Ez dok Amairu*-ren hasiera nahiko urrutitik bizi izan nuen. Hain zuzen, 1963an, Parisera jo nuen soziologi-ikasketak egitera. Berriak jasotzen nituen baina nahiko berandu eta, jakina, zatika. Oporretan eta handik etorritakoan bilera batzutan parte ere hartu nuen baina nere ofizioak beste bidetik eraman ninduen eta garbi neukan kanta-autoreen alorra ez zela nereea. Talde honekin izandako hartu-emanak berrituz eta ikuspuntu azkar bat emanaz artikulu bat(4) argitaldu nuen orain dela denbora puska bat eta ez noa bertrizera.

Nerea, euskal kantagintzan egin dudana, letra-kontua izan da hasiera-hasieratik eta hortik ez naiz behin ere atera. Nere mugak eta nere ahalbideak ezagutzen ditut eta nezakeena egitera mugatu naiz: erderaz "letrista" esaten dena, "parolier" frantsesez eta euskaraz "hizgilea" —"hizlariak" beste zentzu zehatz bat du euskaraz— izendatu litekeena. Bestetik, kantagintza ez da behin ere ofizio izan nere bizitzan eta eskatutakoak ere oso gutxi izan dira. Personalki, gustokolan bat, afizioa, izan dut beti, gazte-gaztetandik, —bilduman ikusi litekeen bezala, seminarioan eman nion hasiera langintza honi— eta txolarteetan eta une estuak eta nekeak ahazteko erabili izan dut gehienbat. Eta momentuan jolas bat, denborapasa bat zena, urte askoren buruan bilduma bat izatera iritxi da, gorputz bat eta pisu bat duen bilduma.

Izan ere ez dut sekula kanta berriak egiteko asmorik eta gogorik izan. Gehienbat nere burua prestatua ikusten ez nuelako eta, bestetik, ez nuelako astirik eta denborarik hortarako. Baina bazen beste eginkizun bat Lurdesek elkarrizketa batean ondo adierazi zuena:

- "Beraz euskeraren alderako ere zerbait egin ditekela uste al duzu?"
- "Asko eta asko. Asiera bezela mugaz aruntzako sariketen irabazle ateratzen diran abestiak euskeratuaz. Abesti oiek egun gutxi berru, guk ala nai edo ez, gazte guziak abestuek izango dira; eman diezaiozun euskal letra ta berak oartu gabe, musika entzute ba-koitzean euskeraz abestuek dituzu".(2)

Hortik jo nuen nik, hori behintzat nere esku zegoelako. Ez nintzen hainbeste arduratzen festibaletan saria jaso zuten kantuetaz. Gustatzen zitzaidan kantua hartzen nuen eta hori euskaratzeari ekiten nion. Gustatzen zitzaidana, hain zuzen, ez zen beti modakoa edo

berria izaten. Ikutua, melodi hutsetik etor zitekeen eta kasu horretan nere gustoko gai bat erabiltzen nuen hitzak moldatzeko. Exenplu bezala, melodi bretoi hura izango litzateke, bere musikaz ikutu nindue-na eta, denborarekin, "*Gernika sutan*" kanta ekarri zuena. Gehi-entan, kanta bere osoan, musika eta hitzak, hartzen nuen eta horri ekiten nion. Oraindik gogoan daukat nola sortu zen Parisen egin nuen lehenengoa. Santu Guztien eguna zen, beraz, Parisa, kurtsoa egitera iritsi berria nintzen. Jai eguna zenez, Jhon nere lagun amerikanoa- rekin, buelta bat ematera atera ginen Pigalle plaza ingurura. Jende asko eta klase askotakoa zebilen inguruan. Txoko batean han zeuden "Armée de Salut" taldetxoa beren bandarekin musika joaz eta beren testigantza eginaz. Haruntzago, beste txoko batean, edadeko gizon bat zegoen eskusoinua joaz eta kanten partiturak saltzen. Luzaroan egon ginen entzuten eta hantxe erosi nuen "*J'entends siffler le train*", luzatu gabe "*Txistuka dago tren*a" izango zena eta J. A. Villarek, 1996an, diskoan emango zuena.

Geroztik, kanta bat lantzen hasi aurretik, partitura eskuratzea gustatzen zait, musika eta letra, kanta bere osotasunean eta ñabardu- ra guztiekin jasotzeko. Horrela kantak ez du bere nortasuna galtzen eta formulak eta esaera berriak euskarari sartzeko bidea ematen du. Izan ere ez zait sekula ahaztuko 1964ko San Remoko 1 saria irabazi zuen kantarekin gertatua. Italianoan, jatorriz beraz, *Non ho l'eta* zena (ez dut adinik, alegia) frantsesez hizgileak *Je suis à toi* (zurea naiz) bihurtu zuen kantua esan nahia batekoz bestera aldatuz. Juan Mari anaiak, euskaraz, egokitasun osoz *Gaztetxo naiz* euskaratu zuen. Ez dut esango frantsesezkoa gaizki dagoenik baina egokia ez dela bai; neri behintzat ez zait buruan sartzen. Hori baino errespetu gehiago merezi duela uste dut kanta batek eta egile batek.

Teknika aldetik, egia esan, nahiko libre ibili naiz eta ibiltzen naiz. Puntuetan, bertsolariak baino askotaz libreago ibiltzen naiz eta han eta hemen lizentzia batzuk sartzeko eskubidea ere lasai hartzen dut. Esanahiari ematen diot lehentasuna eta ez formari.

Dena dela, modako, gogozko edo eskatuak izan, urteen buruan meta gizentzen joan da bilduma itxurosoa osotzeraino. Gehienak aukeratuak izan direnez gero, antologia bat dela esan dezakegu, anto- logia pertsonala, jakina.

Gaurko bildumari buruz, puntu batzuk markatu litezke:

- Bidezkoa denez, doinuak, musikak, erabateko garrantzia du. Kantatuaz egindakoa dira eta entzun beharrekoak, ez irakurtzekoak. Hori delata, musika eta guzti plazaratu ditugu, kanta bere osotasunean eta sakontasunean bizitzeko. Hortaz gainera, ikasi eta kantatu nahi duenarentzat laguntza ona izan litekeela uste dugu.
- Sorkuntzazko kanta bi iturri dituzte: batzuetan, gai edo gertakizun bat omendu beharrak bultzatzen zaitu; beraz, gai horri dago-kion doinua bilatu beharrean aurkitzen zara eta, jakina, ezagutzen dituzun doinuetaz baliatzen zara: kasu honetan sartuko lirateke etxe giroko gehienak. Euskal kantutegiak, hain aberatsa izanik, oso aukera zabala eskaintzen du. Bestetan, doinua sartzen zaizu buruan eta gai egoki bat hartu eta euskaraz jantzi arte, ez zera lasaitzen. Talde honetakoak dira sorkuntzazko gehienak: negro spiritualak; eguberritakoak eta, zer esanik ez, kanta berriak. Gauza bat aitortuko dizuet: *Gernika sutan* bukatzea poz handia izan zela neretzat, musika oso gustokoa nuelako eta gaia, Gernika, zer esanik ez. Sail honetako musiken artean Bretainiako eta Eskoziakoak aurkitzen dira eta ez da harritzekoa. Izan ere Parisen bretoiekin oso hartueman onak izan nituen —bretoia dut emaztea ere— eta hauen bidez musika bretoia eta, oro har, zelta, asko estimatzen dut hauen bitartez musika bretoia eta, oro har, zelta, asko estimatzen dut eta ikasten saiatu naiz. Oso musika orijinala da eta ez dago euskal musikatik hain urruti.
- Dударik ez dago, noski, kanpora begira jartzeak formula eta esae-ra berriak ekar ditzakeela baina, bai eta ere, gaiak eta ikuspegi berriak ere. Nere bildumako maite-kantak ikusi besterik ez dago. Maitearen garrantzia: *“Zer naiz ni zu gabe”*, L. Aragon poeta handiaren irudi eta esaldi liluragarriak; maite izanaren mina: *“Hosto hilak”*, J. Prévert idazlearen hausnarketa; maitasun zahartu eta helduaren alderdi onak: *“Ohekide zaidan dama”*; kolokan dagoen maitasunak eragindako fantasiak: *“Ez nazazu utzi”*, J. Brel kanta-autore handiaren oihuak; ezkontza hautsiaren ondorenak: *“Gabon nere mutiko”* J. L. D’Abadie idazlearen pentsakizunak; heriotzaren golpe krudela maitasunean: gazte-denboran “Xeï” taldeari hainbeste aldiz entzundako *“Nere Maitetxu”*; despedida etsia: *“Txistuka dago trenan”* eta hartu-eman eta maitasun guztien barruan eta gaineratik: *“Hain gaude bakar munduan”*. Garbi dago, noski, egoera eta formula askotxo direla pertsona bakar

batek sortzeko eta aberastasun bat direla, bai musika aldetik eta bai hizkuntza aldetik.

Bukatzeko egin dezadan aitoren bat. Bildumari arreta pixka bat eman diona konturatuko zen J. Brelen kantarik ez dela agertzen oso berandura arte —1991 arte—. Estimazio-falta izan dela ez dezala inork pentsa. Batekoz bestera baizik. Gure gaztetako izarra zen Brel kantore bezala eta haren kanta batzuk antologietan zebiltzan. Brel entzuten nuen bakoitzean nere buruari hauxe esaten nion: kanta hori Brelek besterik ezin zezakek bere sakontasunean eta bere nabarduretan eman eta hitzak, berriz, frantsesezkoak izan behar ditek. Beraz errespetu gehiegi niola esango nuke. Horrela joan zitzaizkidan urteak. Bainan tarteka-tarteka, batez ere Brel hil zenean, beste interprete batzuk entzuten hasi nintzen eta beste hizkuntzak, inglesa, katalana eta abar. Eta berehala etorri zen galdera: ingelesez eta katalanez kantatzen badute, zergatik euskaraz ez? Eta horrela sortu zen “*Ez nazazu utzi*”, zenbaiten ustetan amorioetaz egin den kantarik ederrena. Egia esan, buelta asko eman nizkion, ez zen gauetik goizera osatu, baina nahiko gustora gelditu nintzela aitortuko dizuet eta Imanol lagunak diskoan eman zuenean poz handia izan zen neretzat. Ez da Brel, jakina, baina bai, duintasunez euskaratutako Brel bat, Brel gureganatua alegia.

Gustora gelditu nintzela zalantzarik ez dago. Luzatu gabe, 1993an, bigarren bati ekin nion eta “*Amsterdam Portuan*” egokitu nuen. Oraingoz ez du interpreterik aurkitu baina plazara ateratakoan baliteke besteren bat animatzea. Hain zuzen, nere gaurko bildumaren asmoa horixe da: egindako lan bat plazara atera, jendeari adierazi eta, bide batez, bateren bat kantuz ematera animatzen bada hainbat hobe. Nere partetik, animoa baizik ez du jasoko.

Bibliografia:

- (1) ARTZE, J. A.; KNÖRR, G.; BELOKI, J. R.; LETE, X.; IRIONDO, L.; ZUBIZARRETA, Y.: *Euskal Kanta berria*. Jakin 1977ko 4 zenbakia, 59 orri.
- (2) ARISTI, Pako: *Euskal Kantagintza berria, 1961-1985*, Erein argitaraletxea, Donostia, 1985, 243 orri.
- (3) ETXANIZ, Nemesio: *Lur Berri Billa*, Izarra, Donostia 1967, 285. orria.
- (4) LEKUONA, Andoni: *Ez dok Amairu-Argitasun gehiago*, 1995/8/18ko Egunkaria.

06.- OLATU BIZIEN BIZKARREAN

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: "Luskell, va bag" eskoziako kanta

ERREPIKA

O- la- tu bi- zi- en biz- ka- rre- an, txa- lu- pa
ba- lan- tzan; e- gun- a- ba- rre- tik a- rra- tse- ra
na- bil- tzu a- rran- tzan.
E- kaitz ai- zez ha- rro- tu- a i- tsa- so- a txu- ri;
nâ- spil hon- tan txa- lu- pa zuk ja- rrai bi- de- a- ri.

ERREPIKA: Olatu bizien bizkarrean
txalupa balantzan,
Egun-abarretik arratsera
nabiltzu arrantzan.

- 1 Ekaitz-aizez harrotua
Itsasoa txuri.
Nâspil hontan txalupa, zuk,
jarrai bideari.
- 3 Nekatuak gaude leia
gogor eta luzez.
Neke denak aztu dira
arrantzaren pozez.

- 2 Ezurretan sarturikan
ekaitzaren hotza.
Itsasoa bezelaxe
koloka bihotza.
- 4 Zeru beltzan azaldu da
eguzki-adarra,
honelaxe trukatu da
begiko negarra.

Txalupa pizkor eta umila,
nere emaztea;
elkar harturik egin dezagun
Kaiara bidea.

Oharrak:

- Bretoieraz: "Luskell, va bag" (Berce, ma barque).
- Paris-en, 1964an, bretoi lagunengandik ikasitako kantua eta batez ere musikaren eraginak, sortua.

11.- GERNIKA SUTAN

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: "Sous le firmament", Doinu Bretoia

Ez da Ger-ni- kan ne- ga- rra bai- zi- kan, he- rri- a
su- - tan. - E- gaz- ki- nek as- ko- tan bon-
baz du- te jo- si. - Jen- de- a i- he- si, he- rri- a
su- - tan.

- 1 Ez da Gernikan negarra baizikan;
—Herria sutan—
Egazkiñek askotan bonbaz dute josi;
jendea igesi.
—Herria sutan—.
- 2 Nazi doixtarrak eta franco-tarrak,
—Herria sutan—
Arratsaldez bostetan dena dute erre,
errukirik gabe.
—Herria sutan—.
- 3 Su eta garrak, inpernuko indarrak,
—Herria sutan—
Gernika ilunpetan digute estali,
bizia itzali.
—Herria sutan—.
- 4 Bonba-txistua, heriotz gaixtua,
—Herria sutan—
etxeko ateetan indarrez da sartu,
bihotzak urratu.
—Herria sutan—.
- 5 Emazte, aurrak, ta hauen negarrak.
—Herria sutan—
oiñaze-odoletan zoraturik dabiltz,
karrasi ta antsiz.
—Herria sutan—.
- 6 Gizon, abere, ferian han daude.
—Herria sutan—
Hauetxan bizkarretan lertu dute bonba.
Justizia non da?
—Herria sutan—.
- 7 Franco zitalak, egiñik ahalak,
—Herria sutan—
"Gorriak" gezurretan zituen salatu,
lotsa denak galdu.
—Herria sutan—.
- 8 Pablo Picasso minbera da oso,
—Herria sutan—
Gernikaren penetan indarra du hartu,
triskantza margoztu.
—Herria sutan—.

- | | |
|---|---|
| <p>9 Urruti lehen,
oraingoz Madrilén,
—Herria sutan—
Prado-ko saloietan
jari dute. Horra!
bigarren zigorra!
—Herria sutan—.</p> | <p>11 Piztu bihotzak
eta esperantzak.
—Herria sutan—
Esna gaiten benetan
Euskaldun guztiak,
zahar ta gaztiak.
—Herria sutan—.</p> |
| <p>10 Hor herriz-herri
dabil penagarri,
—Herria sutan—
arrotz-atzaparretan
Oihalak ikara;
Betor Gernikara!
—Herria sutan—.</p> | <p>12 Euskadi zahar
hor dabil su ta gar.
—Herria sutan—
Arbolaren oiñetan
baturik gabiltzan,
zutik iraun dezan.
—Herria sutan—.</p> |

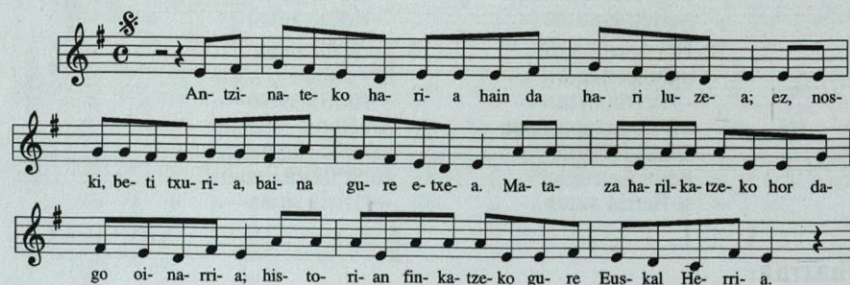
Oharrak:

- Musika hau ere Parisen ikasi nuen Bretoi lagunengandik. Halako zirrara sortu zidan entzun bezain laster. Nondik norakoa den jakiterik ez dut izan. Eliz-kantu bilduma batean aurkitu dut eta hauxe besterik ez dio: "Air Ancien", doinu zaharra, beraz. Azken mende honen hasieratik elizetan kantatzen zela jakin dut, hori bai, baina lehenago? Musika herrikoiaren bat ote dugu kristautua izan dena?
- Aspalditik buruan eta barruan nerabilen musika hau eta "Gernika" ohialaren gorabeherak gaia eman zidaten eta Hendaian, 1981ko urriaren 25an, Oihala Madridera ekarritakoan, euskal kantu bihurtu zen. Berehala, "Oiartzun 82" urtekarian musika eta guzti argitaratu nuen. Geroztik nonbait aipamenen bat ikusi dut.

38.- EUSKAL HERRIAK

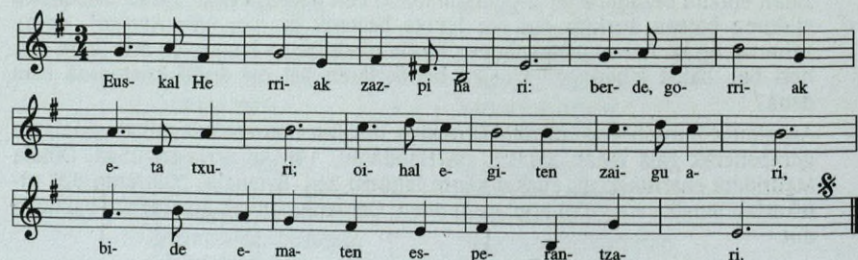
Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: Robert MARCY



An-tzi-na-te-ko ha-ri-a hain da ha-ri lu-ze-a; ez, nos-
ki, be-ti txu-ri-a, bai-na gu-re e-txe-a. Ma-ta-za ha-ri-l-ka-tze-ko hor da-
go oi-na-rri-a; his-to-ri-an fin-ka-tze-ko gu-re Eus-kal He-rri-a.

ERREPIKA



Eus-kal He-rri-ak zaz-pi ña-ri: ber-de, go-rri-ak
e-ta txu-ri; oi-hal e-gi-ten zai-gu a-ri,
bi-de e-ma-ten es-pe-ran-tza-ri.

ERREPIKA: Euskal Herriak
zazpi hari,
berde, gorriak
eta txuri;
oihal egiten
zaigu ari,
bide ematen
esperantzari.

1 Antzinateko haria
hain da hari luzea;
ez noski beti txuria
baina gure etxea.
Mataza harilkatzeko
hor dago oinarria,
historian finkatzeko
gure Euskal Herria.

2 Hari gorri da bihurtu
oraingo Bidasoa;
miñetan ditu banatu
Ipar eta Hegoa
Baina bizi da burruka,
batasun egarria.
Zutik dago, ezin uka,
gure Euskal Herria.

3 Gero-geroko haria
ageri da berdea,
naiz-ta arrixkuz josia
esperantzaz betea.
Elkar-bidean lan egin,
hartu bide berria,
buru jabe izan dadin
gure Euskal Herria.

Oharrak:

- Frantsesez: "File la laine" kantuaren musika. Antzina-kutsua dario kantu honi batez ere bere ahapaldietan. Baina ez dago garbi kutsua den ala itxura hutsa den. Robert MARCY hori nor den eta noizkoa den jakiterik ez dut izan orain arte. Baina puntu honetan frantsesezko hitzak nahiko adierazgarriak izan litezke. Hara zer dioten lehenengo ahapaldian: "Dans la chanson de nos Pères, Monsieur Malborough est mort". Beraz, gure Gurasoen kanta aitatzten du eta, garbiagoa dena, kanta zahar batean, bai Frantzian eta bai Espainian, aipatzen den Malborough edo Malbrough hau ezaguna dugu eta gauza jakina da Malborough-eko dukea zen jeneral inglesa 1722an hil zela. Kontu horietan kanta hau hain zaharra ezin liteke izan.
- Hendaian, 1992ko martxoan, sortua eta "Oiartzun 93" urtekarian argitaratua.

7.- ZERU ETA LURREN JABE

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Oh!my people go

Jau-na! Jau-na! Mai-ta-su-ni-kan ga-be,
sa-sun zai gau-de - -, ei-gu-zu pa-ke!
ke! Ze-ru e-ta lu-rren ja-be, ei-gu-zu pa-ke!
ke! He-rri ta per-so-nen al-de, ei-gu-zu pa-ke!
ke! Jau-na! Jau-na! Mai-ta-su-ni-kan ga-be,
o-sa-sun, zai gau-de - -, ei-gu-zu pa-ke!

1 Zeru eta lurren jabe,
eiguzu pake!
herri ta personen alde,
eiguzu pake!

2 Itsaso zabala bete,
eiguzu pake!
basamortuak ere gorde,
eiguzu pake!

3 Gorroto-gaitzaren truke,
eiguzu pake!
bihurtuz maitasun-lege,
eiguzu pake!

Errepika: Jauna!Jauna!
maitasunikan gabe,
osasun zai gaude.
Eiguzu pake!

Errepika: Jauna!Jauna!...

Errepika: Jauna!Jauna!...

Oharrak:

— Paris-en, 1965an, beltzak osatutako koro eder bat entzun eta eman zidan zirra-
ren ondorioz sortutakoa.

8.- ZEIÑEK NEURTU?

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Nobody knows de trouble i see

Ze- nek neur- tu gu- re ne- ga- rra? Zei- nek neur- tu be-
ne- tan? Zei- nek neur- tu? i- to be- ha- rra du- gu pe- ne-
tan. - Zei- tan. - Gu- ru- tze- an da- go Je- sus, Ai Jau-
na! jo- si- rik gu- re pe- ka- tuz, - Ai Jau- na!

Errepika: Zeinek neurtu gure negarra,
zeinek neurtu benetan?
Zeinek neurtu? Ito beharra
dugu penetan.

- | | |
|---|--|
| 1 Gurutzean dago Jesus,
Ai Jauna!
josita gure pekatuz.
Ai Jauna! | 2 Gurutzean dago Jesus,
Ai Jauna!
Gu harekin sufrimentuz.
Ai Jauna! |
| 3 Zeruetan dago Jesus,
Ai Jauna!
Guri eskua luzatuz.
Ai Jauna! | 4 Zeruetan dago Jesus,
Ai Jauna!
Pena zorion bihurtuz.
Ai Jauna! |

Oharrak:

- Paris-en, 1965ean, sortutakoak lehenengo bi estrofak. Parrokian frantsesez kantatzen genuena euskeraz jartzea erabaki nuen.
- Hendaian, 1984ko maiatzean, Maurice CONNAN koinatua hil zenean sortu eta elizkizunean kantatutakoak bi azkenengoak.

31.- NON ZIÑEN?

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: Where you there

Non zi- nen, Jau- na han gu- ru- tze- an? - Non zi
 nen oi- na- zez ze- go- ne- an Al- diz- ka pe- ne- tan
 zu- ga- tik Non zi- nen Jau- na han gu- ru- tze- an.
 Non zi- nen oi- na- zez ze- go- ne- an.

1 Nun ziñen? Jauna han gurutzean, (bis)

Nun ziñen? oiñazez zegonean? (bis)

Aldizka penetan zugatik.

Nun ziñen? Jauna han gurutzean,

Nun ziñen? oiñazez zegonean.

2 Hemen naiz, Jauna, zure aurrean; (bis)

hemen naiz ni ere gurutzean. (bis)

luzatu eskua nigana.

Hemen naiz, Jauna, zure aurrean;

hemen naiz ni ere gurutzean.

Oharrak:

- Hendaian, 1989an, Gaztelu Zahar kantore-taldearentzat, ingelesez kantatzen zuenarentzat sortua.

1.- HOR GOIAN AGERI DA GAUR

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Regino CHIQUIRRIN

Hor go- ian a- ge- ri da gaur Jain- ko- a- ren i- za- rra,
Be- le- nen ja- io da- la- ko Bir- ji- na- gan- dik hau- rra; o- tza-
ren a- tza- pa- rre- tan da- ri- o- la ne- - ga- rra.
Hor go- ian a- ge- ri da gaur Jain- ko- a- ren i- za- rra.

Hor goian ageri da gaur
Jainkoaren Izarra,
Belen-en jaio delako
Birjinagandik Aurra;
otzaren atzaparretan
dariola negarra.
Hor goian ageri da gaur
Jainkoaren Izarra.

Oharrak:

- Musika: Gasteiz-ko seminarioan, 1952ko urtean, Chiquirrin adiskideak sortutakoa. Gaztelaniaz "Oh Noche de Navidad" izenarekin agertu zen. Euskarazko hitzak neronek sortu nituen.
- Gabon-kanten sariketara bidali zen. Gasteiz-era? Iruñera? Uste dut sari bat ere eskuratu zuela.

3.- MAITASUN GEHIEGIZ

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Jabier de ARANBURU

ERREPIKA

Mai-ta-sun ge-hie-giz iz-ku-ta-tu-a
gi-zo-nen ha-ra-giz gu-re Jain-ko-a; gi-zo-nen ha-
ra-giz gu-re Jain-ko-a
Ze-ru-tik e-ro-ri, lo-ie-an sar-tu; ho-rre-la mun-du-ra
zu-zi-nan sor-tu. ha-ra-gi ez-pai-nak zu-gan mol-da-
tu; zu-re i-ri-ri-pa-rra, ge-roz-tik du-gu. Zu-re i-ri-ri-
pa-rra ge-roz-tik du-gu

Errepika: Maitasun gehiegiz
izkutatua,
gizonen haragiz
gure Jainkoa;
Gizonen haragiz
gure Jainkoa.

Zerutik erori,
loiean sartu;
horrela mundura
zu zifian sortu.
Haragi-etzpainak
zukan moldatu.
Zure irriparra
geroztik dugu;
zure irriparra
geroztik dugu.

Maitasun...

Oharrak:

— Gasteiz-en, 1953an, Gabonetan, ikasleen arteko saioa bezala, sortua.

14.- JAINKO HAUR! EZ EGIN

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: "No lloreís mis ojos", Alberto MICHELENA

ERREPIKA

Jain-ko Haur, ez e- - gin, Zuk ne- ga- rri- kan, bes- te- la gu-
re- - tzat ez da po- zi- kan.; bes- te- la gu- re- - tzat
ez da po- zi- kan.

Ne- ga- rrez zau- de- - la i- ku- si- ri kan, Mi- ren zu- re
A- - mak ez du o- ni- kan. U- xa- tu mal- ko- ak
ar- pe- gi- ti- kan; bes- te- la gu- re- - tzat
ez da po- zi- kan.

Errepika:
Jainko haur! Ez egin
Zuk negarrikan;
bestela guretzat
ez da pozikan;
bestela guretzat
ez da pozikan.

1 Negarrez zaudela
ikusirikan,
Miren zure Amak
ez du onikan.
Uxatu malkoak
arpegitikan;
bestela guretzat
ez da pozikan.

2 Berorik ez duzu,
hotza baizikan,
aska zar batean
hor etzanikan.
Irripar egizu
Zuk ixilikan;
bestela guretzat
ez da pozikan.

Jainko haur, ez egin...

Oharrak:

- Hendaian, 1983ko Gabonetan sortua. Gasteiz-en ikasitako musika batekin egin nuen kanta baina zeinena zen ez nekien. Pauso asko eman ondoren, azkenik, errezero hori neukanez, 1996an Hendaiaiko Dn Manuel Michelena apaizarengana —Albertoren lehengusua— jo nuen eta honek gauzak garbitu zizkidan eta musika Loiolako San Inazio Santutegiko organistak, Félix Zabaletak, eskuratu zidan. Honek testua eskatu zidanez —kantatzeko asmoz, noski— bidali nion eta berdin, eskaintza hitz batzuekin, Dn. Albertori ere, musika egileari.

21.- GABONETAN, GAUERDIAN

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: "Nik ba ditut"

Ga-bo-ne-tan, gau-er-di-an, Be-len-go he-ri po-li-tan Jo-se e-ta Ma-ri-a da-biltz gal-du-rik i-zar ar-gi-tan, al-per-al-pe-rrik a-te-ak jo-tzen bi-ho-tzik ez den to-ki-tan.

1 Gabonetan, gauerdian,
Belen-go herri politan;
Jose eta Maria dabiltz
galdurik izar-argitan,
alper-alperrik atek jotzen
bihotzik ez dan tokitan.

2 Gabonetan, gauerdian,
Belen-go herri txikian;
Miren Ama aurkitutzen da
oso estadu larrian,
estalpe baten azpian hotzez
animalien erdian.

3 Gabonetan, gauerdian,
Belen-go herri xumean;
Miren Ama aurkitzen du
goxo-goxo magalean,
pozez gaitzeka Jesus Aurraren
irriparra ikustean.

4 Gabonetan, gauerdian,
Belen-go herri galduan;
Aingeruak kanta-kantari
Jesus Aurraren onduan:
Aintza Jaunari eta pakea
gizonentzako munduan.

Oharrak:

— Hendaian, 1986ko abenduan, etxekoentzat, sortua.

27.- IRRINTZI BORTITZA

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: "Pe Trouz" kanta bretoaia

I- rin- tzi bor- ti- tza ga- baz ain- ge- ru ak; es-
na- tu di- tuz- te Be- len in- gu- ru- ak; A- lai- tu
ga- ba e- ta bi- hotz/ bu- ru- ak. A- te- ak i- ri- ki diz-
ki- gu Ze- ru- ak

- 1 Irrintzi bortitza gauaz aingeruak;
esnatu dituzte Belen-inguruak;
alaitu gaua eta bihotz/buruak.
Ateak iriki dizkigu Zeruak.
- 2 Gertatu da gerta gauza harrigarri:
Zeru-lurren Jauna mundura etorri;
Gizonez jantzia et'aur jaio berri.
Munduko herriak kanta Eguberri.
- 3 Agindu bezela gure igarleak,
Jesus Aurrak ditu iriki bideak;
hautsi lokarri eta gure hedeak.
Harentzat aintza ta esker on gureak.

Oharrak:

- Hendaian, 1988ko Gabonetan, Britainako gabon-kanta bati jarraituaz, sortua.

23.- OSABAREN HILETAK

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: "Loa, loa" eta "Zigor"

1.- I- xil, i- xi- lik oi- na- zez gau- de i-
2.- - Lo- a, lo- a, o- sa- ba mai- te; -

ku- si- rik zu hi- lo- tza. - ler- tu be- ha- rrez aur- ki- tu-
lo- a, lo- a mai- su- a; - ain- ge- ru- e- kin ze- ru- ra

tzen - da zu re- tar da- nen bi- ho- tza
zo- a- zen e- rru- ga- be- ko u- su a -

Ne- re He- rri! Eus- kal- du- nak! da- non- tzat o- roi- ga-
rri. Gaur ge- ra min- du- nak ta bi- har Eus-
kal in- da- rre- an i- tsa- tsi- rik, be- rriz lan- da- re be-
rri- ak lo- ra- tu- ko di- ra - Ne- re He- rri! As- ka- ta- sun e- guz-
ki- a lais- ter piz- tu- ko da - Ne- re He- rri! Da- non- tzat o- roi- ga- rri.

Ixil-ixilik oiñazez gaude
ikusirik zu hilotza;
lertu beharrez aurkituzten da
zuretar danen bihotza.
("Loa, loa" bezela)

Nere Herri!
Euskaldunak!
Danontzat oroigarri!
Gaur gera mindunak
ta bihar Euskal indararen itsatsirik,
berriz landare berriak loratuko dira.
Nere Herri!
Askatasun-eguzkia laister piztuko da.
Nere Herri!
Danontzat oroigarri.
("Zigor"-en San Leon-en kantua bezela)

Loa, loa, osaba maite!
Loa, loa maisua!
Aingeruekin zerura
zohazen
errugabeko usua!

Oharrak:

- Hendaian egina eta Osabaren hiletetan, 1987ko uztailaren 31an, Oiartzungo elizan neronek kantatua.
- "Oiartzun 89" urtekarian argitaratua.

26.- JUAN MARI ANAIARI

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: "Santa Ageda"

ERREPIKA

A- gur He- rri- ko jen- de no- bli- a gu- re
Sa- nis- te- ba- ne- tan; zo- ri- on e- ta o- sa- sun
o- na be- za- te be- ren e- txe- tan.
Po- zi- kan ga- toz au- zo- he- rri- tik, po- zik
gu- re sor- te- rri- ra; Pen- tsa- tuz han bil- du- ko ge-
ra- la bi- ho- tzak la- sai- tzen di- ra. Pen- tsa- tuz han bil-
du- ko ge- ra- la bi- ho- tzak la- sai- tzen di- ra.

Erepeka:

- | | |
|---|--|
| <p>Agur Herriko jende noblia
gure Sanistebanetan.
Zorion eta osasun ona
bezate beren etxetan. (bis)</p> <p>1 Pozikan gatoz auzo-herritik
pozik gure sorterrira.
Pentsatuz han bilduko gerala
bihotzak lasaitzen dira. (bis)</p> <p>2 Aurtengoan ospatutzen dugu
Euskaltzaindiko eguna;
Herritar bat onartu bait dute
euskal-lanetan laguna. (bis)</p> | <p>3 Osabak markatua utzi zun
zer egin gure Herrian.
Juan Marik txanda gogoz hartu du
sarturik Euskaltzaindian. (bis)</p> <p>4 Euskal lanetan gure Herriak
eman du zenbait landare.
Izendapen hau izan dadila
Oartzun-entzat ohore. (bis)</p> <p>5 Euskaltzaindia eta Herria,
jokatuz biok batera.
Era horretan salbatuko da
hain maite dugun Euskera. (bis)</p> |
|---|--|

Oharrak:

- Hendaian, 1988an, Juan Mari anaiarentzat Euskaltzaindiko sarrera ospatzeko eratuak eta sarrera-egunean, bazkal orduan, kantatutakoak.
- Euskaltzaindiaren "EUSKERA" aldizkarian, 1989-1ean, Juan Mari-ren diskurtsoarekin batera, argitaratua.

32.- OSABA ZU AGURTZERA

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: "Uso Txuria" bereizia

O- sa- ba, zu a- gur- tze- ra, guz- ti- ok e- to- rri ge-
ra; de- nak hū- me- zurtz he- men ū- tzi- rik mun- du- ti- kan jo- an ze-
ra, u- so txu- ri- en an- tze- ra, Goi- ko Ai- ta- ren e- txe- ra.

1 Osaba zu agurtzera
guztiok etorri gera.(bis)
Denak humezurtz(penetan) hemen utzirik,
mundutikan joan zera,
uso txurien antzera (aingeruekin batera),
Goiko Aitaren etxera.

2 Osaba zu agurtzean,
pena dugu(zenbat pena) bihotzean.(bis)
Denak zurekin bildu gaitezen
azken arnasa galtzean,
bizitzaren arratsean,
Goiko Aitaren etxean.

Oharrak:

- Bretainian, emaztearen jaiotetxean, 1989ko Gabonetan egina, Dn Manuel osaba apaizaren hiletak gogoan nituela. Kantuaren musikak, Oiartzunen jasotakoak, eragin handia izan zuen lanari ekiterakoan. Doinua, aita Antonio Zabalak, bertso-biltzaile eta ikertzaile apartak, Oiartzunen jasotakoa da, Ibarre baserriko etxekoandrea eta Zari baserriko alaba zen Joxepa Oiarbide-ren ahotik. Badu musikak bereizitasuna eta indarra eta ez gutxiago doinu horretan kantatzen diren bertsoak.

Azken agurra egiteko erabil daitekeen kantua da. Horretarako jarri ditut aldake-
ta txiki horiek. Neronek ere Izeba Juliana Lekuona-ren eta Joxe Luis anaiaren
hiletetan kantatu nien.

43.- GURE AITAK

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: "Artzai buru-txuri bi"

Gu-re ai-tak kan-ta zâr hau zu-en gus-tu-ko-a, -
ha-mai-ka al-diz e-txe-an kan-ta-tu-ta-ko-a
Po-zik be-te-tzen gen-dun ai-ta-ren go-go-a
e-ta e-tzen i-zan-go u-rru-ti mal-ko-a -

- 1 Gure aitak kanta zâr hau zuen gustukoa, hamaika aldiz etxean kantatutakoa. Pozik betetzen gendun aitaren gogo. Eta etzan izango urruti malkoa.
- 2 "Beinberritikan"(1) zigun ekarri txoria, izendatzen duguna guk "txantxangorria"(2). Nola udaberrian txoriak kabia, Kanean jarri zuten bitzta berria.
- 3 Ume zalea zela zigun erakutsi: haurrekin hartzen zuen mila pazientzi. Alfabetoko letrak zer-nola berexi aitaren besoetan genuen ikasi.
- 4 "Etxetxikin"(3) zedukan berezko sarrera: arotz-bankua eta baratza gainera. Lanean beti zintzo, erleen antzera, eta âl zuen dena "arranka" etxera.
- 5 Bizimodua lantzen tira eta bultza; denak langintza hortan hementxe gabiltza. Gazte-denboran ere zegon nahiko beltza baina jasotzen gendun aitaren laguntza.
- 6 Eun urte bete dira hura jaio zela. Hemen dago oraindik gaur balitz bezela, zalapartarik gabe aitaren itzala. Gure oroitzak beti omendu dezala.

Oharrak:

(1) "Beinberri", Oiartzungo mendi baserria eta amaren jaiotetxea; (2), "Txantxangorria", amonaren familikoen izengoitia; (3) "Etxetxiki", Oiartzungo kale-baserria eta aitaren jaiotetxea.

— Hendaian, 1996go urrian, aitaren jaiotzako ehungarren urtemugan, moldatua.

45.- GURE AMA

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: "Berbabioko"

Bein- be- rri- ko- - a gen- du- en a- ma, men- di- ko
txo- ri - ar- gi- a. Txan- txan- go- rri- tik - e- re ba-
zu- en i- ze- nez bein- tzat er- di- a ka- le- ra
e- - re e- ka- rri zi- gun men- di- ko ai- ze - gar- bi- a.

1 Beinberrikua(1) genuen ama,
mendiko txori argia;
"txantxangorritik"(2)ere bazuen
izenez behintzat erdia.
Kalera ere ekarri zigun
mendiko aize garbia.

2 Gizaldiaren azken urteak
ekarri zuen notizi:
guraso nola bihurtu ziren
bai Rufo(3) ta bai Kontxexi(3).
Urte horretan jaioa baitzen
gure ama zen Diburtxi.

3 Gaztetandikan neskame-gisa
jo zuen Pasai aldera
eta guztia etzen izandu
neskatxarentzat galera;
han izan zuen Bruno galaia
ezagutzeko aukera.

4 Maria Juana zuen amona
Berdabioko(4) alaba;
heriotz-malkoz maiz bustitako
Urumeako ibarra.
Handik etorri ote zitzaion
trajediaren negarra.

5 Ezkonberritan osaba Mari(5)
gogor hartu zuten preso;
osaba Martin(6) fusilatzea
tristeia izan zen oso.
Emakumezko bihotz batentzat
ez al da nahiko eraso?

6 Negarrak negar, astirik etzen
begiratzeko atzera;
eguneroko lanari helduz
jarraitu zuen aurrera:
Bere bost haurrak ongi hezi ta
aurrera zitun atera.

7 Gauza pare bat gordeak dauzkat,
ez naiz izango bakarra,
gure ama zenak dantzatzen zuen
josteko makina xarra
eta, gehiago, hark ezpafiñetan
beti zuen irriparra.

8 Aurtengo hontan ama hil zela
bete dira hogeai urte.
Nola nahi ere haren itzala
beti daukagu presente
eta horrela jarrai dezala
bizia daukagun arte.

Oharrak:

(1) eta (2), ikus aitaren bertsotan; (3) amaren aita eta ama; (4) Berdabio, kanta famatuko baserri bera; (5) Osaba Mari, amaren anaia, guarda bat ezbeharrez hil zela eta Iruñeako kartzelan preso egon zena eta bertsoak jarri zituen; (6) aitaren anaia, apaiza, frankotarrak fusilatu zutena.

- Hendaian, amarengandik ikasitako Berdabioko bertsoen musikarekin, haren heriotzaren 20. urtea zelata, 1997ko San Ixtebanetan, abuztuaren 3an, egina.

4.- AGUR GERO ARTE

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Eskoziako doinu zaharra

A- nai/ a- rre- ba da - nak, a - gur, ge- ro ar-
tel Mai- ta- sun be- ro ba- - tez el- - kar- tu- rik gau-
de. Mai- ta- su- na i- za - nik bi- hotz da- nen ka-
te, A- gu- rra bi- hur- tzen - da a - gur, ge- ro ar- te!

1 Anai-arreba danak,
agur, gero arte!
Maitasun bero batez
elkarturik gaude.
Maitasuna izanik
bihotz danen kate,
agurra bihurtzen da
agur, gero arte!

2 Eskuak luzatuaz
dira gurutzetu.
Bihotzak ere berdin
dute elkar hartu.
Maitasun-seinaleak
ditugu trukatu.
Lagun onak bezela
gaitezen agurtu.

Oharrak:

- Frantsesez: Le chant des adieux.
- Aia-ko Altzolan, 1963an, ARANA Espeleogo taldeak eskatuta, sortutakoa.

05.- TXISTUKA DAGO TRENA

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: Harold JEFFRIES

Ó- be da el- kar u- tzi a- gu- rrik e- gin ga-
 I- kus- ten zai- tut ba- kar, baz- te- rre- ra u- tzi-
 be; pe- naz dau- kat bi- ho- tza - zu joa- te- an.
 a, tren- bi- de- ko er- tze- an - jen- de- pe- an
 Txis- tu- ka da- go tre- na, txis- tu- ka da- go tre-
 na, txis- tu- ho- tsa tris- te- a - da ga- ue- an

1 Obe da elkar utzi
 agurrik egin gabe.
 Penaz daukat bihotza
 zu joatean.
 Ikusten zaitut bakar,
 bazterrera utzia,
 trenbideko ertzean,
 jendepean.
 Txistuka dago trena,
 txistuka dago trena.
 Txistu-hotsa tristea
 da gauean.

2 Korrika zuregana,
 oihuka zuregana,
 zorian egondu naiz
 agertzeko.
 Urrutira zoaz zu,
 urrutira zoaz zu.
 Aukeran urrutitxo
 etortzeko.
 Txistuka dago trena,
 txistuka dago trena.
 Ez gera berriz noski
 ikusiko.

Hots hau gorde beharko
 dut betiko.

Oharrak:

- Frantsesez: "J'entends siffler le train", Jacques PLANTE-n hitzak eta Richard ANTHONY-k kantatua.
- Paris-en, iritxi bezain laster herriminak eraginda, 1963ko azaroan, frantsesezko hitzei jarraituaz, eraturako lehen kantua.
- J. A. Villar-ek, 1966an(?), diskan emana.

9.- ZER NAIZ NI ZU GABE?

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: Jean FERRAT

Errepika

Zer naiz ni zu gabe, mai-ta-sun ne-re-a?
 Zer naiz ni zu gabe? Zu-rez-ko bi-ho-tza;
 Gel-dri-rik da-go-en er-lo-jo tris-te-a Zer naiz ni zu gabe?
 i-ka-ra o-tza. Zu-gan-dik da-kit nik mun-du-a
 mai-ta-tzen ta guz-ti-a da-kus gaur zu-re ar-gi-tan. Hor-
 la i-tu-ri-an, u-ra da xur-ga-tzen, ze-ru-ko i-za-
 rrak po-zez i-ra-kur-tzen, oi-hu-ka e-ran-tzun oi-hu-ei men-di-
 tan. Zu-gan-dik da-kit nik bi-zi-tzen po-ze-tan.

Errepika:

Zer naiz ni zu gabe,
 maitasun nerea?
 Zer naiz ni zu gabe?
 Zurezko bihotza;
 geldirik dagoen
 erlojo tristea.
 Zer naiz ni zu gabe?
 Ikara ta otza!

1 Zugandik dakit nik
 mundua maitatzen
 ta guztia dakus
 gaur zure argitan.
 Horla iturrian
 ura da xurgatzen;
 zeruko izarrak
 pozez irakurtzen;
 oihuka erantzun
 oihuei menditan.
 Zugandik dakit nik
 bizitzen pozetan.

2 Zugandik dakit nik
 ta daukat barruan:
 eguardiz dela egun,
 urdiña zerua;
 poza ez dagola
 taberna-zuloan.
 Eskutik hartuaz
 gaurko inpernuan,
 agertu diazu
 maitasun beroa,
 agertu diazu
 luzatuz eskua.

3 Zoriona aitatzuz
 maiz triste begiak.
 Naiz besterikan ez,
 malkotxo galdua;
 Hitz bitan esan-da,
 gitar-garrasiak.
 Baina dizdiz daude
 zorion-izpiak.
 Aitortzen dizutet,
 onartuz mundua,
 ez dela amets hutsa
 maitasun-kantua.

Oharrak:

— Frantsesez: "Que serais-je sans toi", L. Aragon poetaren hitzak.

— Paris-en 1966an, frantsesezko hitzei jarraituz euskaratua eta J. M. Irigarai eta Imanol kantariak diskan emana.

16.- GABON NERE MUTIKO

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Jacques DATIN

Ga-bon, ne-re mu-ti - ko ne-re - haur ne-re - poz.
En-tzun gaur ez da-tor a-ma, hau da pe-na, hau da za-ma.
E-lu-rra a - ri - du ne-re haur ne - re - poz. An-tza haun-di a
A-gi-an e-gun be-ri-ak da-kar-z-ke ha-ren be-ri-ak. E-lu-rra a-ta-
du-zu; gai-te-zen jo-las-tu, ar-pe-giz ar-pe-ri-an, su-a da kon-be-ni; txi-me-ni-az-pi-
gi, ba-ka-riik zu e-ta-ni. Zau-an, ba-ka-riik zu e-ta-ni. Zau-
de! kon-tu-ak kon-ta-ri, e-san-go di-zut nik mi-la-ka his-to-
de! kon-tu-ak kon-ta-ri, e-san-go di-zut nik mi-la-ka his-to-
ri zu-ri; ez ne-ga-riik. Zau-de! kon-tu-ak kon-ta-ri, e-lu-rra du a-
ri zu-ri; ez ne-ga-riik. Zau-de! kon-tu-ak kon-ta- (coda)
ri, zu-ri, mai-te di-ra-nen kontua, mai-te di-ra-ne-
kontua Zau-de gel-di ta ez u-tzi ni ba-ka-riik
(coda) ri ga-ua zai-gu-a-ge-ri, gu-ri mai-te zi-ra-nen
kon-tu-a mai-te zi-ra-nen kontua En-tzun ne-ri joan da i-xi-
lik. Ez ez ne-ga-riik.

1 Gabon nere mutiko,
ere aur, nere poz.
Elurra ari du,
nere aur, nere poz.
Antza haundia duzu;
gaitezen jolastu,
arpegiz-arpegi,
bakarrik, zu eta
ni.

Entzun!Gaur ez dator ama.
Hau da pena, hau da zama!
Agian egun berriak
dakartzke haren berriak.
Elurra atarian,
sua da konbeni;
tximeni-azpian,
bakarrik, zu eta
ni.

Zaude!Kontuak kontari,
esango dizut nik
milaka histori
zuri.
Ez negarrik!
Zaude! Kontuak kontari,
—elurra du ari
zuri—
Maite diranen kontua,
maite diranen kontua.
Zaude geldi!
Ta ez utzi
ni bakarrik.

2 Sua pizten ez dakit,
nere aur, nere poz.
Ez dakit gauz haundirik,
nere aur, nere poz.
Antza haundia duzu;
egitan Andoni;
tristerik gaude gu,
bakarrik, zu eta
ni.

Jolastuz lo gozoa
datorke zuregana.
Entzun!gaur ez dator ama.
Hau da pena, hau da zama!
Ez dut negua maite
Sua da itzali
Denak daude aparte;
bakarrik, zu eta
ni.

Zaude! Kontuak kontari,
esango dizut nik
milaka histori
zuri.
Ez negarrik!
Zaude! Kontuak kontari,
—gaua zaigu ageri
guri—
Maite ziranen kontua
maite ziranen kontua.
Entzun neri!
joan da ixilik.
Ez! Ez negarrik!

Oharrak:

- Frantsesez: "Le petit garçon", Jean-Lou DABADIE-ren hitzak.
- Hendaian, 1984ko maiatzaren 6an, iloba Aritzen Jaunartze egunerako, frantsesezko hitzei jarraituaz, eratua.

22.- HOSTO HILAK

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Joseph KOSMA

O-roi-tze-a hain-bes-te nai-ko nuke la-gun mi-nak gi-nan e-gu-ne-taz;
ga-ñai har-tan bi-zi-tza gen-dun maite. O-roi-tu e-guz-ki be-ro-e-taz.
Hos-to hi-lak pa-la-ka bil-tzen di-ra, haz-tu-tze-a ez nu-ke nai,
hos-to hi-lak pa-la-ka bil-tzen dira, o-roi-tzak e-ta pe-nak e-re bai Ta
ai-ze ho-tzak da-ra-maz-ki haz-tu-al-di tris-te-ra, bai
nan ez dau-kat haz-tu-a kan-ta-tzen zen-dun kan-tu-a: kan-ta-tu-
az, ge-ra el-kartzen zuk ni mai-te, nik zu mai-te; poz be-te
az ge-ra mai-ta-tzen zuk ni mai-te nik zu mai-te Bi-zi-
tzak maiz ba-na-tzen di-tu mai-ta-le zi-ran gai-xo-ak; i-tsa-
so ak u-rra-tu-tzen di-tu mai-te hoz-tu-en pau-so-ak. Kan-ta-tu-ak

1 Oroitza hainbeste naiko nuke
lagun minak ginan egunetaz;
garai hartan bizitza gendun maite.
Oroitu eguzki beroetaz.
Hosto hilak palaka biltzen dira;
—aztutzea ez nuke nai—
Hosto hilak palaka biltzen dira;
oroitzak eta penak ere bai.
T' aize hotzak daramazki
aztu-aldi tristera.
Baina ez daukat aztua
kantatzen zendun kantua:

Errepika:

Kantatuaz gera elkartzen,
zuk ni maite,
nik zu maite.
Poz beteaz gera maitatzen,
zuk ni maite,
nik zu maite.
Bizitzak maiz banatzen ditu
maitale ziran gaixoak;
itsasoak urratutzen ditu
maite hoztuen pausoak.

2 Hosto hilak palaka biltzen dira,
oroitzak eta penak ere bai.
Maitasun beroa guri begira
jartzen zitzaigun pozez ta alai.
Polita zinan ta maite zindudan;
Oroi orduko egunetaz.
Garai hartan bizitza gendun maite.
Oroitu eguzki beroetaz.
Lagun minak ginan biok,
ez daukat ez azturik.
Benetan nauzu oroitzen
zuk nola zendun kantatzen.

Kantatuaz...

Oharrak:

- Frantsesez: "Les feuilles mortes", Jacques PRÉVERT-en hitzak eta Yves MONTAND-ek kantatua.
- Hendaian, 1987ko maiatzean, frantsesezko hitzei jarraituaz, eratua eta "Euskal-dunon Egunkarian" (1992/1/2) argitaratua.

29.- OHEKIDE Z AidAN DAMA

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Georges MOUSTAKI

SARAH:

Ikusten baduzue hor, estrainoki apaindua, hanka bat hutsik eta arrastaka, uso eri baten antzera burua eta begiak makur, jaunak, ez bota maldiziorik, ez hitz zikinik emakume pobre eta lokaztu honen aurpegi pintatuari, neguko arrats batean, gosea jainkosak gonak airean altxatzera bortxatu zuen emakumeari.

Arlote hauxe da nere ondasun, nere aberastasun, nere perla, nere pitxia, nere dukesa, nere erregina.

BAUDELAIRE

O he ki de zai dan da ma, zuk non o te ho gei ur-
te. Mai te jo koz hortik da toz: be gi goi bel, ez pain u-
bel; be ha rrez ko mu su as ko; mai ta gin tza hain mu - rri-
tza; i lun be an, ne ke pe an, bai i ka raz, bai al ga-
raz. O he ki de zai dan da bur - be ro a pur.

Errepika:

Ohekide zaidan
dama,
zuk non ote
ogei urte?

1 Maite jokoz,
hortik datoz:
begi goibel,
ezpain ubel;
beharrezko
musu asko;
maitagintza
hain murrizta,
ilunbean,
nekepean,
bai ikaraz,
bai algaraz.

2 Bular astun
hortz-markadun,
jostagailu
gerta zaigu.
Gorputz oker,
ez da eder.
Ba dirudi
lehenari
ihesika
ta muzinkana,
hartu dula
lan mardula.

3 Ez irririk!
Ez negarrrik!
Zuen penak
gorde denak!
Gau hotzean
elkartzean
blok estu
zaigu piztu
gu biontzat,
pizgarritzat,
argi labur,
bero apur.

Oharrak:

— Frantsesez: "Sarah", Georges Moustaki-ren hitzak.

— Hendaia, 1989ko maiatzean, frantsesezko hitzei jarraituz, Imanol kantoreak eskatuta, eratua.

34.- NERE MAITETXU

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Francisco ALONSO

Bi-de be-ri-en bi-la jo nu-en go-goz nik a-tze-ri-ra -
u-tzi rik nes-ka-ti-la mai-ta-su-nez ne-ri be-gi-ra -
I-tzu-li ba-se-ri-ra! - Ez e-gin ne-ga-ri-rik
Lais-ter e-to-ri-ko naiz di-ru-a e-gi-nik -
Zau-de ne-re zai! ni-gan-dik zer-nai lor-tu de-za-ke-zu -
Ne-re Mai-te txu! Ne-re Mai-te-txu! E-gon zai-te la-sai -
Hitz ber-di-nak diz-ki-tzut be-ri-rik e-san-go nik e-to-ri-ta
di-zut kan-ta-tu-ko - ha-mai-ka zor-tzi-ko!
E-ta mai-te-ko zai-tut bi-ho-tzez ne-re mai-te po-li-ta
Bai-na gaur go-go-a - u-rru-ti-ra do-a -
Mai-te-txu, ne-re! Mai-te-txu, ne-re! zer naiz ni zu ga-be!

1 Bide berrien bila
jo nuen gogoz nik atzerrira,
utzirik neskatala
maitasunez neri begira.
Itzuli baserrira,
Ez egin negarrik!
Laister etorriko naiz
dirua egiñik.
Zaude nere zai,
nigandik zernai
lortu dezakezu.
Nere Maitetxu, Nere Maitetxu!
Egon zaite lasai.

Hitz berdinak dizkitzut
berriz esango nik etorrita;
dizut kantatuko
hamaika zortziko.
Eta maiteko zaitut
bihotzez nere Maite polita.
Baina gaur gogo
urrutira doa.

Maitetxu, Nere! Maitetxu, Nere!
zer naiz ni zu gabe?
Maitetxu, Nere, Maitetxu, Nerei
zer naiz ni zu gabe?

2 Diruz aberasturik
itzuli nintzan nere herrira,
atzerria utzirik
maitea zegoen tokira.
Baserri-inguruan
Ez zaigu ageri;
seguru aski dago
nigatikan eri.
Hil zen penetan,
hil zen benetan
maitasunagatik.
Nere Maitetxu, Nere Maitetxu!
eri naiz zugatik.

Ez dizkitzut esango
maitasun-hitzak Maite polita
ez dut kantatuko
hainbeste zortziko.
Maitearen begiak
arkitzen dira gaur itzalita.
Naiz diru jabea,
maiterik gabea.

Maitetxu, Nere! Maitetxu, Nere!
zer naiz ni zu gabe?
Maitetxu, Nere! Maitetxu, Nerei
zer naiz ni zu gabe?

Oharrak:

- Gazteleraz: "Maitechu mia", Emilio G. del Castillo-ren hitzak eta "Xey" talde famatuak kantatzen zuena.
- Hendaian, 1990 uztailearen 7an, auzoko Manolo Manterola kantoreak eskatuta, gaztelaniazko hitzei jarraituz, eratua.

36.- EZ NAZAZU UTZI

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: Jacques BREL

Ez na- za z'u- tzi. Be- har da az- tu, guz- ti- a az-
 tu, az- tu ta e- tsi: al- di gal- du- a, jo- an zen ga- rai, kon- tra- ko zer-
 nai hor pi- la- tu- a; or- du- en o- tsa, ga- rra- tza ze- na haus- ten zu- e-
 na zo- ri- on po- za. Ez na- za- z'u- tzi, ez na- za- z'u- tzi, zuk ni ez u-
 tzi, zuk ni ez u- tzi. Di- zut e- ma- nen eu- riz- ko txir- la eu- ri- rik ez
 den he- rri- ko per- la; lu- rra haus- tu- ko in- dar be- rri- az zu a- pain- tze-
 ko u- rre go- rri- az; nai nu- ke e- gin ne- r'e- re- mu- a, mai- t'e rrei- nu
 a ta zu e- rre- gin. Ez na- za z'u- tzi, ez na- za- z'u- tzi, zuk ni ez u-
 tzi, zuk ni ez u- tzi. Ez na- za- z'u-

ERREPIKA
 Ez nazaz'utzi,
 Ez nazaz'utzi,
 Zuk ni ez utzi,
 Zuk ni ez utzi!

1
 Ez nazaz'utzi!
 Behar da aztu,
 guztia aztu,
 aztu ta etsi:
 Aldi galdua,
 joan den garai,
 kontrako zernai
 hor pilatua;
 orduen otsa,
 garratza zena,
 hausten zuena
 zorion-poza.

Ez nazaz'utzi...

Dizut emanen
 eurizko txirla,
 euririk ez den
 herriko perla;
 lurra haustuko
 indar berriaz
 zu apaintzeko
 urre gorriaz;
 nai nuke egin
 ner'eremua
 mait'erreinua
 ta zu erregin.

Ez nazaz'utzi...

2
 Ez nazaz'utzi!
 Dut asmatuko
 nik zuretzako
 t'adierazi:
 Zuk ausnartzeko
 zu biguntzeko
 erran zoroak
 erran beroak:
 errege baten
 bihotz-arnasa,
 zurekin zuen
 maite-ametsa.

Ez nazaz'utzi...

Ikus'izan da
 sumendi zarra,
 lotan egon-da,
 berritzen garra;
 gari-zelaian,
 —suak errea—
 dator garaian
 gari ohea;
 ilunabarrez,
 beltz eta gorriz,
 datorkit berriz
 maitea parrez.

Ez nazaz'utzi...

3
 Ez nazaz'utzi!
 Ez dut hitzikan,
 ez negarrikan,
 hain naiz gauz gutxi.
 Ni naiz gordeko
 zu ikusteko
 gogoz dantzatzen,
 pozez kantatzen.
 Nai nuke izan,
 mirabe gisan,
 zure itzala,
 txakur leiala.

Ez nazaz'utzi...

Oharrak:

- Frantsesez: "Ne me quitte pas"; Jacques Brel-en hitzak.
- Hendaian, 1991ko urtarrilean, frantsesezko hitzei jarraituz, eratua eta Imanol kantariak 1996an bere diskan, "Hori bera da denen ixtoria"n, emana.

37.- MAITASUNEZ BIZITZEAN

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Raymond LEVESQUE

Mai-ta-su-nez bi-zi-tze-an ez da ge-rra-ri-kan ge-hia-go ;
e-gun e-de-rrak au-rre-an, bai-na hi-lik ge-ña e-gon-go;
de-na da be-ri-i-zan-go, pa-ke-a mun-du-an gi-da-ri- ,
sol-da-du-ak ber-tso-la-ri, bai-na hi-lik ge-ña e-gon-go.
Bi-zi-tza-ren gur-pi-le-an, za-ma-ri-kan as-tu-ne-na:
su-fri-tu be-ha-rra ze-na - har-tu-gen-dun ge-re biz-ka-rre-an.
Mai-ta-su-nez bi-zi-tze-an, 1a ez da ge-rra-ri-kan ge-hia-go -
e-gun e-de-rrak au-rre-an, bai-na hi-lik ge-ña e-gon-go.
2a bai-na hi-lik ge-ña e-gon-go.

Maitasunez bizitzean
ez da gerrarikan gehiago,
egun ederrak aurrean
baina hilik gera egongo.
Dena da berri izango,
pakea munduan gidari,
soldaduak bertsolari
baina hilik gera egongo.

Bizitzaren gurpilean,
zamarikan astunena,
sufritu beharra zena
hartu gendun gure bizkarrean.

Bizitzaren gurpillean,
bizi obearen bila,
mundu hau zuzen dadila,
gu guztion penaren trukean.

Maitasunez bizitzean
ez da gerrarikan gehiago,
gizonen oroimenean
baina hilik gera egongo.
Gutaz dira oroituko,
gure maitasun bilaketaz,
agian gure penetaz
baina hilik gera egongo.
Maitasunez bizitzean...

Oharrak:

- Frantsesez: "Quand les hommes vivront d'amour", Raymond Levesque-n hitzak eta Felix LECLERC Quevec-eko kantoreak kantatua.
- Hendaia, 1991ko otsailean, Arabiar golgoko gerratean, frantsesezko hitzei jarraituaz, egokitua.
(“Euskal Idazleen Elkarteari, omenaldi bat eskertuz, gure belaunaldiaren testigantza bezela” 1998an eskainia eta kantatua)

39.- POETAREN HERIOTZA

Hitzak: Andoni LEKUONA
Musika: Gilbert BECAUD

(taldea) Po- e- ta- ren he- ri- o- tza,
Po- e- ta- ren he- ri- o- tza,
Ho- rrek da- kar guz- ti- on- tzat bi- ho- tze- an ho-
tza. (taldea) Po- e- ta- ren he- ri-
o- tza Po- e- ta- ren he- ri- o- tza
Ne- ga- rrak du i- lun- du- tzen
(a coda) (coda)
la- gu- nen bi- ho- tza. zu bi- da-
li.

- 1 Poetaren heriotza! (bis)
Horrek dakar guztiontzat
bihotzean hotza.
Poetaren heriotza! (bis)
Negarrak du ilundutzen
lagunen bihotza.
- 2 Herrian zinen txertatu(bis)
Zure hitzak er'arnasak
ginduen gu esnatu.
Herrian zinen txertatu(bis)
Zuri esker Euskal Lurra
guk dugu maitatu.
- 3 Lurpean dugu estali;(bis)
Poetaren argifioa
guretzat da itzali.
Lurpean dugu estali;(bis)
Zure argi eta garra
ezaiguzu bidali.

Oharrak:

- Frantsesez: "Quand il est mort le poète", Louis Amade-n (1992an hila hain zuzen) hitzak eta Bécaud berak kantatua.
- Hendaian, 1992go udaran, frantsesezko hitzei jarraituz, eratua eta Oiartzunen osabaren izena duen biblioteka ireki zenean, 1992ko urriaren 24an, lehenengo aldiz jende aurrean kantatua. "Oiartzun 93" urtekarian argitaratu zen.

41.- HAIN GAUDE BAKAR

Hitzak: Andoni LEKUONA

Musika: MICHELBERGER

Lo-tan - zau-de zu on-do-an, bi-
 -zi - ze-ra zu al-bo - an; be-³sar-ka-tuz - ta - mu-su-
 ka, laz-tan-du-az i-gur-tzi-ka bai-na gu-re ba-rru-an,
 gu-re or-du-an hain gau-de ba-kar mun-du-an Dan-
 tzan - za-biltz zu on-do-an, kon- - tra zau-de zu al-bo-an,
 - bo-rro-ka-tuz - ta bul-tza-ka - ³go-rr-o-ta-tuz ta
 hor-tza-ka - bai-na gu-re ba-rru-an, gu-re or-du-an, hain
 gau-de ba-kar mun-du-an - bai-na gu-re ba-rru-an, - gu-re or-du-an, hain
 gau-de ba-kar mun-du-an - Hain ba-kar mun-du-an.

1 Lotan zaude zu ondoan,
 bizi zera hor alboan;
 besarkatuz ta musuka,
 laztanduaz, igurtzika;
 baina gure barruan,
 gure orduan,
 hain gaude bakar munduan.

2 Dantzan zabiltz zu ondoan,
 kontra zaude hor alboan;
 borrokatuz ta bultzaka,
 gorrotatuz ta hortzaka;
 baina gure barruan,
 gure orduan,
 hain gaude bakar munduan.

Oharrak:

— Frantsezesez: "Les uns contre les autres", Luc Plamondon-en hitzak eta MICHELBERGER-k (1992an gazterik hildakoa) kreatoraile eta kantariak *STARMANIA operarako moldatua. Honen heriotzaren ondoren egindako omenaldietan askotan entzunaz ikasi eta estimatutako kantua.

— Hendaian, 1993ko otsailean, frantsezeko hitzei jarraituz, eratua.

42.- AMSTERDAM PORTUAN

Hitzak:

Andoni LEKUONA

Musika:

Jacques BREL

Ams-ter- dam por- tu- an, ma- ri- ne- lak da- biltz kan- tuz
 ta ka- rra- xiz, Ams- ter- dam gal- du- an; Ams- ter- dam por- tu- an, ma- ri-
 ne- lak lo- tan en- bo- rra- mo- du an ka- ia- ko lan- bro- tan; Ams- ter-
 dam por- tu- an i- noiz di- ra hil- tzen e- da- ri- tan ler- tzen ga- ua-
 ren ba- rru- an, e- ta han, por- tu- an, ja- io di- ra e- re mi- la
 i- tsas- ku- me ka- ia- in- gu- ru- an. 2 Ams- ter- Ams- ter-
 dan pen- tsa- tuz
 dam por- tu- an ma- ri- ne- lak dan- tzan, da- me- kin ba- lan- tzan zo- ro-
 en mo- du- an, es- kuz- ko soi- nu- an mu- si- ka in- da- rrez, ma- ri-
 ne- lak tra- kets pau- so ne- ka- tu- an. Sal- to ta ji- ra- ka pa- rrez
 di- ra ler- tzen az- ke- nik mu- si- ka pe- naz da i- xil- tzen. E- ta
 ge- ro be- rriz buel- ta- tu- tzen di- ra, kan- tuz e- ta i- rriz e- da-
 ri- te- gi- ra. Ams- ter- ha- run- tza- go e- man du- te- - ne- - kin a- ni-
 ma ta gor- putz e- zin da e- gin huts mi- ra- be ho- ie- kin. Ga- ua-
 kin ka- - taz- - kan mal- koz di- ra be- te, pi- xa da- ri- e- te da- ma-
 txo- en sa- lan, Ams- ter- dam por- tu- an.

1

Amsterdam portuan
 marinela dabiliz,
 kantuz ta karraxiz,
 Amsterdam galduan;
 Amsterdam portuan
 marinela lotan,
 enborra-moduan
 kaiako lanbrotan;
 Amsterdam portuan
 inoiz dira hiltzen,
 edaritan lertzen,
 gauaren barruan;
 baita han portuan
 jaio dira ere
 mila itsaskume
 kaia-inguruan.

3

Amsterdam portuan
 marinela dantzan,
 damekin balantzan
 zoroen moduan;
 eskuzko soinu
 musika indarrez;
 marinela trakets
 pauso nekatuan;
 Salto ta jiraka
 parrez dira lertzen;
 azkenik musika
 penaz da ixiltzen.
 Eta gero berriz
 bueltatutzen dira,
 kantuz eta irriz
 edaritegira.

2

Amsterdam portuan
 marinela jana,
 gehiena arraina
 haien otorduan;
 parranda-orduan
 lotsa dute galtzen;
 indarrak gailentzen
 eromen-munduan.
 Bakailu-usaia
 danean nagusi.
 Jolaseko nahia
 dute erakutsi.
 Eta altxa dira,
 bragetak estutuz,
 kalera begira
 parrandan pentsatuz.

4

Amsterdam portuan
 zurrut marinela,
 edan eta edan
 eginez ahalak;
 edan bai gehiago
 putak dezaten on,
 Amsterdam, Hamburgon
 edo haruntzago.
 Eman dutenekin
 anima ta gorputz,
 ezin da egin huts
 mirabe hoiekin.
 Gauakin katazkan
 malkoz dira bete;
 pisa dariete
 damatxoan salan,
 AMSTERDAM PORTUAN!!

Oharrak:

- Hendaian 1993go abuztuan, J. Brel-en hitzei jarraituz ("Dans le port d'Amsterdam") eratutako kanta.